

פניני הדרך היומי

לקט פנינים יקרים ונחמדים על סדר הדרך היומי

שבת דף קמב-קמח | פרשת ואתחנן | גליון מס' 30

דף קמב:

דסנהדרין, שאין ההדיוט רשאי לקרות בס"ת של המלך, שנא' וקרא בו הוא ולא הדיוט וא"כ הוי מוקצה. ושוב מצא כן בתפארת הגרשוני הובא בד"ש יו"ד (סימן שצו).

דף קמג.

מעבירין מעל השלחן וכו' ושער של אפונין ושער עדשים וכו' - הגאון המהרש"ם זצ"ל נשאל (חלק ז' סי' קטז) אם מותר לפרק גרעיני הקוקורזים [היינו אגוזי קוקוס] בשבת ממקום שדבוקין בו. אחרי שכבר הוסר מהן הלבוש של קליפה המכסה אותם מסביב, והביא השואל מדברי הפרמ"ג (במשב"ז סי' שי"ט ס"ק ד' ובא"א ריש סי' ש"כ) שהעלה, דהיכי דמגולה, לא שייך בו איסור מפרק ע"כ. וכתב על זה הגאון המהרש"ם: הנה מאז כתבתי בגליון הפרמ"ג שיש ראוי לדבריו מהא דשבת (קמ"ג ע"א) מעבירין מעל השלחן וכו' ושער של אפונין ושער של עדשים וכו', ופירש"י שרביטין של קטניות שהקטניות גדל בהם ובש"ס שם מני ר"ש הוא דלית לי' מוקצה ופירש"י דאי ר"י מאתמול לאו לבהמה קיימי, שהרי האוכל הי' עמהן והיום לוקח מהם עכ"ל. ובמאירי שם מבואר דמיירי בקליפתן העליונה, והתם מיירי שאין הקליפה ראוי לאכילה דאל"כ הרי הן עצמן אוכל ואמאי יהי' אסור לטלטלן אליבא דר"י ואפ"ה הי' מותר ליקח מהן האוכל של קטניות ועדשים בשבת וע' בנשמת אדם (כלל י"ד) שהניח בצ"ע, ולפמ"ש הפמ"ג י"ל דמיירי שנתגלו ונפתחו מע"ש לכן הי' מותר לנתק הקטניות הגדל בהן בשבת וכו' ע"כ.

הני גרעינין דתמרי ארמייתא שרו לטלטולינהו, הואיל וחזיין אגב אמון. ודפרסייתא - אסור וכו' רב ששת זריק להו בלישניה - כתב הדרכי משה (אורח חיים סימן רסב): כתב מהר"ו בפסקיו (דינין והלכות בסוף שו"ת מהר"י ווייל אות ט) דמותר לזרוק דבר

ולא אמרו ככר או תינוק אלא למת בלבד - במג"א (סי' שיא ס"ק טז) הביא מהשל"ה הק' שהקשה עמ"ש בשו"ע, שלא הצריכו ככר או תינוק למת, אלא למת ערום, אבל אם הוא בכסותו א"צ ככר או תינוק לטלטלו. והרי לעיל (ל ע"ב) בהא דדוד אפחת דרגא מתותיה ונח נפשיה, ולא התירו לטלטלו אלא ע"י ככר או תינוק, אף על פי שנפטר בוודאי בכסותו. ות"י שבגדי דוד היו מוקצים שאסור לכל אדם ללבשם, כדאיתא בסנהדרין דמלך אין משתמשין בכסותו.

ובתוספת שבת (שם ס"ק ט"ז) הקשה דהא בגדיו ראויים למלך אחר, דרק להדיוט אסורין בגדיו וכלי תשמישו, וכמו דמצינו ששלמה ישב על כסא מלכותו של דוד. וע"כ תירץ דמהרי"ל פסק והובא בשו"ע (סי' יו"ד שס"ד ס"ד) דמי שנפל מן הגג ומת קוברין אותו עם בגדיו. ולכן דהמע"ה שנפל מהסולם ומת, היו צריכין לקוברו עם בגדיו.

ובמחצית השקל (שם) תמה, דהתם קוברין אותו עם בגדיו משום הדם שנבלע בבגד, אבל אצל דהמע"ה שנפל מהגג, ועי"ז פסק מלימודו, ומלאך המות יכל לו ונטל נשמתו, הרי כיון שמת ע"י מלאך המות לא הוצרכו לקבור בגדיו. וע"כ תירץ דכל אדם יש לו את המדה שלו, וכיון דרק למלך אחר הם ראויים, מן הסתם י"ל דלא היו ראויים ללבוש עליו כמדתו, ולכן הוו מוקצים. ובהגהות אמרי דוד (שם) הוסיף שדהמע"ה הא בן שבעים שנה בשעה שמת, ושלמה בנו הי' בן י"ב שנה אז, וא"כ בוודאי לא התאימו הבגדים של דוד עליו.

ובספר דעת תורה להגאון המהרש"ם (שם ס"ד) הקשה דאכתי הא קי"ל בסנהדרין (כא ע"ב) שס"ת קשור בזרועו של המלך, א"כ קשה דהיה ראוי לטלטלו משום הס"ת שעליו. ותירץ ע"פ מ"ש הלח"מ (רפ"ג מה' מלכים), מהתוספתא פ"ד

כתב החתם סופר (שבת דף קמז): 'מה שנראה לי שנוולד לן זה מנהג לחדש חידושים יותר מדאי ... אכן ע"י החידושים בכל דף ועמוד עי"ז זוכר הכל ומילתא דתמיה מידבר דכירא, והנסיון מעיד לנו ע"ז ויודע אני בעצמי'.

רכיבה והשתמשות להדיא, אבל בצדדי בהמה דקה לא גזרו. ולכן הותרה חליבה בעז דלית ביי משום השתמשות בבעלי חיים, אבל בפרה היה אסור לחלוב משום איסור משתמש בבעלי חיים.

דף קמה:

כל שבא בחמין בערב שבת שורין אותו בחמין בשבת- והיינו מטעם דאין בישול אחר בישול..

ועיין בצל"ח כאן שנסתפק אי בכל התורה כולה אמרינן אין בישול אחר בישול, דכן הוא מצד הסברא, או רק לגבי שבת אמרינן הכא ומשום דלא הוי מלאכת מחשבת. והביא מפלתי (יו"ד סי' טז) דנקט בפשיטות דגם בבשר בחלב אין בישול אחר בישול.

וראוי לציין למש"כ בחדושי הגר"ח (שבת לט:): וז"ל: נראה לי דהבדל יש בין דין של אין בישול אחר בישול בשבת, ובין אין בישול אחר בישול בבשר וחלב, דלגבי שבת ודאי הביאור הוא דהדין בישול הוא בחפצא ולא במעשה המלאכה, וכמו אין טחינה אחר טחינה דע"י שאין תיקון של מלאכה בטחינה אחר טחינה, ע"כ אין בזה מלאכה לענין שבת ג"כ, אבל לגבי בשר וחלב דהאיסור הוא דוקא ע"י בישול ואפילו ע"י טיגון ג"כ אינו בשר בחלב, [א"ה, עי' פמ"ג יו"ד ריש סי' פז וחוו"ד שם], וע"כ שייך לגבי בשר בחלב דין דכל שתעבתי דל"ש שיהיה נולד בשר בחלב ורק ע"י מעשה הוא דנעשה בשר בחלב, ומגזיה"כ הוא דהמעשה יהיה דוקא ע"י בישול, וע"כ אמרינן דאין בישול אחר בישול, שאינה חשובה מעשה בישול, ואין בה חשיבות בישול לעשות דין בשר בחלב והוי כמו בליעת כבוש או טיגון דאינו חייב משום בשר בחלב. [א"ה, עי' פמ"ג יו"ד סי' קה מ"ז סוסק"ב ואמרי בינה דיני בב"ח ותערובת סי' ג' מש"כ בענין זה].

דף קמו.

מפני מה עובדי כוכבים מזהמין שלא עמדו על הר סיני שבשעה שבא נחש על חוה הטיל בה זוהמא ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן עובדי כוכבי שלא עמדו על הר סיני לא פסקה זוהמתן וכו'; **ופליגא דר' אבא בר כהנא דא"ר אבא בר כהנא עד שלשה דורות לא פסקה זוהמא מאבותינו אברהם הוליד את ישמעאל יצחק הוליד את עשו יעקב הוליד י"ב שבטים שלא היה בהן שום דופי- וחשבתי לבאר מה הטעם דרק לאחר ג' דורות פסקה זוהמא מאבותינו, ע"פ הגמ' בב"מ (פה.) "אמר ר' פרנך אמר**

מחוץ לשלחן ואין לחוש לאותן שאומרים שזורקין המלאך עכ"ל. ולא ראיתי ולא שמעתי מימי שום אדם שחשש בדבר זה גם חשש של הבל הוא דבאיזה מקום מצינו לחוש בזה אם לא שדבריהם דרך משל שאם יזרוק דברים חוץ לשלחן ולא יכול לכבד הבית בשבת אם כן יהיה הבית מנוול ואינו כבוד שבת ובזה פוגעים וזורקין במלאך הטוב המלוה האדם שדרשו חז"ל שכשמוצא נר דלוק ושלחן ערוך וכו' ואם כיונו לזה הדבר נכון לעשותו אבל לא ראיתי חוששין לזה אלא מכבדין אחר כך הבית בדבר שאין בו חשש איסור כיבוד כדלקמן בסימן של"ז. עכ"ל הדרכ"מ. [ובס' גליוני הש"ס כ' דצ"ע הבנת דבריו של המהרי"ו וקצת רמז יש מאכל אותיות מלאך].

והמגן אברהם (סימן רסב ס"ק א) הביא דבריו והוסיף דא"כ במקום שלא נהגו לכבד כליל שבת אסור לזרוק ע' בתשו' מהרי"ל סי' קס"ג. וע"ע מש"כ היעב"ץ במור וקציעה.

עוד ראה במחצית השקל שם שכתב: כ' בספר תוספת שבת [ס"ק א], לפי נוסח הפייט שאומרים ליל שבת ביציאתו מבית הכנסת בסוף הפיוט צאתכם לשלום כו', משמע דהמלאך יוצא מיד אחר ביאתו מבית הכנסת, א"כ ליתא לדברי מהרי"ו ווייל, דלפי דברי מהרי"ו ווייל על כרחק הם אצל האדם כל יום השבת. וכתב שראה סדור תפלה אחד נדפס והשמיט נוסח צאתכם לשלום, על פי גדול אחד, ועיין שם מה שכתב ליישב. ולענ"ד פשוט דאף על גב דהמלאך נשאר אצל האדם כל יום השבת מכל מקום אין לשבש נוסח צאתכם לשלום, כי הוא על דרך [דברים כח, ו] ברוך אתה בבואך וברוך אתה בצאתך. ואף על גב דאין יציאת המלאכים עתה, מכל מקום אומר צאתכם לשלום על זמן היציאה כשתהיה.

דף קמד.

חולב אדם עז לתוך הקדרה- באגלי טל (קוצר סוס"ק נ' בהגה"ה) עמד על זה למה נקט הכא דוקא חולב אדם "עז" ולא שאר בהמה. ומזה כתב הוכיח למש"כ שם בפנים, דלכאורה קשה איך חולב הבהמה הא בהמה הוא מוקצה וגם צדדין אסור, והרשב"א ס"ל דלהשתמש בבעלי חיים אסור ביום טוב לצורך אוכל נפש. אלא מכאן מוכח דיש חילוק בין בהמה גסה לבהמה דקה, דגם רכיבה ממש עליה הוי כצדדין, דהרי אין דרך בהמה דקה לשאת משאוי, ולצדדין קילי טפי משום דאינו דרך תשמישו כמוש"כ רש"י, אלא משום לא פלוג גזרו גם בבהמה דקה על איסור

ר' יוחנן כל שהוא תלמיד חכם ובנו תלמיד חכם ובנו תלמיד חכם ובנו תלמיד חכם שוב אין תורה פוסקת מזרעו לעולם שנאמר ואני זאת בריתי וגו' לא ימושו מפך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם, מאי אמר ה' אמר הקב"ה אני ערב לך בדבר זה, מאי מעתה ועד עולם, אמר ר' ירמיה מכאן ואילך תורה מחזרת על אכסניא שלה. וע"כ קודם ג' דורות עדיין לא היתה את ההבטחה של הקב"ה שלא תפסק התורה מזרעם ולכן היה בזרעם גם דופי, אך לאחר יעקב אבינו שכבר עברו ג' דורות לכך לא פסקה תורה מישראל, והיו יב' השבטים כשרים ללא דופי, דאז תורה מחזרת אחר אכסניא שלה.

ויש לציין שהגר"ח מוולאזין בס' רוח חיים עמ"ס אבות (פ"ב, יב) הביא שאחיו הגאון רבי זלמן כשהיה בן שש שאל אותו: היאך יש עמי ארצות בבנ"י הא בב"מ (פה). איתא כל שהוא ת"ח ובנו ובן בנו ת"ח שוב אין התורה פוסקת מזרעם, והתורה מחזרת על אכסניא שלה, וא"כ הרי כולנו בני אברהם יצחק ויעקב ומכאן ואילך אין התורה פוסקת.

דף קמו:

אין מתעמלין- במשנה ברורה (סי' שכ"ז ס"ק ז' ובביאור הלכה סי' שכ"ח סמ"ב) הביא שני טעמים להלכה זו, דעת רש"י וכפי שביארו התוס' יום טוב, שהוא משום עובדין דחול, ודעת הרמב"ם שהוא דוקא במתעמל בכדי להזיע, דכיון דישנם רפואות גם כן שאוכלים בכדי להזיע, כמו שגזרו על רפואות בשבת משום שחיקת סממנים, ה"ה גזרו בכל דבר שיכול לעשות ע"י רפואה, דאסור משום גזירת שחיקת סממנים. ולפ"ז רק כדי להזיע אסור, אבל במתעמל לא בשביל להזיע שרי. משא"כ לדעת רש"י גם שלא להזיע אסור משום עובדין דחול.

ובביאור הלכה (שם) פסק להקל כהרמב"ם דאינו אסור רק כשמתעמל כדי להזיע, אבל בשו"ע הרב (סי' שכ"ח סמ"ז) פסק כרש"י דאפילו אם אין כוונתו להזיע אסור.

כולהו שקייני מדיבחה ועד עצרתא מעלו וכו'- וכתב החתם סופר בחדושי דהיינו חודש אייר (מדיבחה ועד עצרתא) והרמז לזה בפסוק: אני ה' רופאך. ר"ת אייר ע"כ. וכתב בבני יששכר (מאמרי חודש אייר מאמר א'): חדש אייר הוא נבחן ומנוסה בחכמת הרפואה, שהוא מסוגל לרפואה להריק האצטומכא מן העיפושים וחולשת המרה, ונ"ל הטעם דנשאר זה בסגולה בחדש הזה, דהנה כל החולשות והחולאים על פי הרוב באים מן המאכלים שאינם לפי מזג האדם, והנה בחדש הזה התחיל המן לירד, לחם אבירים לחם הנבלע באיברים, ולא היה בא מזה שום חולי ושום מכאוב, נמצא בחדש הזה נתרפאו כל החולאים, על כן נשאר טבע קיים בחדש הזה סגולה לרפואה עכ"ד.

ענה לו הגר"ח שאמנם אחר ג' דורות תורה מחזרת אחר אכסניא שלה, אבל צריך לפתוח לה את הדלת של האכסניא, ואם אינו פותח לה אינה יכולה להכנס. והיינו שצריך לקבלה ולהתקין את עצמו לכך, אך אם אינה מקבלה בסבר פנים יפות, אינה מתאכסנת אצלו בעל כרחו.

ויסוד הדברים מבוארים אף בספר מגן אבות לרשב"ץ (אבות שם) וז"ל: "התקן עצמך ללמוד תורה, ואפילו היית בן החכמים דור אחר דור, אל תאמר התורה חוזרת לאכסניא שלה ואיני צריך לחזר אחריה, וכמו שאמרו בפרק הפועלים (ב"מ פה). ובמדרש משלי (פרשה יט) ובמדרש תהילים (מזמור נט) "מי שהוא חכם ובנו חכם ובן בנו חכם מכאן ואילך התורה חוזרת לאכסניא של, שנאמר לא ימושו מפך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך מעתה ועד עולם", אל תאמר כן, שאינה ירושה הבאה מאליה אם לא תחזור עליה וכו', וזה אמת הוא, כי מי שהוא רוצה ללכת בדרכי אבותיו החכמים יגיע למעלת אבותיו יותר ממהרה ממי שאין אבותיו חכמים, וכמו שדרשו (מדרש משלי יד, לג) "בלב נבון תנוח חכמה" - זה חכם בן חכם, "ובקרב כסילים תודע" - זה חכם שאינו בן חכם וכו', ואמרו במנחות (נג.) "אי בר אוריין הוא יאי, אי בר אבהן ובר אוריין הוא יאי ויא, ואי בר אבהן ולא בר אוריין אשא תיכליה", על כן הזהיר שיתקין עצמו ללמוד תורה ולא יסמוך על נחלת אבות. עכ"ל. ורואים מדברי הרשב"ץ דלהיות בר אבהן בלא עמל התורה ובלא שאינו בר אוריין,

בה אחר כבוס כי הכבוס אהני ליה להשתמש בה לכן לא ישתמש בה. ואח"כ דן שם שאפילו אם ילכלך שוב את המטפחת עדין נשאר באיסורו, עיין שם. אולם יעויין בספרו בן איש חי (שנה שניה פרשת ויחי אות יט) שהעלה דיחזור ויטנפן בחול ויכבסו, ואז מותר להשתמש בהם, וצ"ע.

דף קמח:

מקדיש אדם פסחו בשבת וחגיגתו ביום טוב וכו'-
בספר מועדים וזמנים להגר"מ שטרנבוך שליט"א (חלק ג' סי' רמ) הקשה עפ"י המבואר כאן וכן עפ"י המבואר בתוס' פסחים (ס"ו ע"א) דמהני הפרשת ק"פ בערב פסח ע"ש וכן בזבחים (י"ב ע"א) איתא גבי פסח כשר היכא משכחת לה. ומשני דאפריש אחר חצות ע"כ. וקשה הרי בעי ביקור ד' ימים בפסח כשהוא קדוש, ומוכח לכאורה דמהני הביקור גם כשהיא עוד חולין, וקשה מהרש"י שבועות (י' ע"ב) גבי תמידין שלא הוצרכו לציבור דמפרש בתרומה חדשה שצריך ליקח מתרומה ישנה שנבדקו וחוזר ופודם ולקח מתרומה חדשה, וקשה הלוא יכול לבקר כשהיא חולין ולקנות מיד מתרומה חדשה בר"ח ניסן, וע"כ נראה דביקור לא מהני אלא כשהיא הקדש ע"ש, וקשה להנ"ל.

וכתב שם: ומסברא אמרתי לחלק בין חובת שמירה דקרבן פסח מתמיד, דגבי תמידין כתיב תשמרו להקריב לי במועדו והיינו שצריך לשמור להקריב וכדכתיב "תשמרו להקריב", וע"כ מיירי לאחר הקדש דוקא שעומד להקרב, משא"כ בפסח אף אי בעינן שמירה דכתיב והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר יום, אינו הלכה כשעומד להקרבה דוקא, רק דין שמירה בעלמא, ומהני נמי כשהיא חולין, ול"ק על רש"י דבפסח מודה דמהני כשהיא חולין. אמנם האמת שאפילו בתמידין אינו מוכרח דרש"י ס"ל הכי, ולא מצינו בש"ס קפידא שצריך שמירה בקודש דוקא, ויש לומר דרש"י מפרש שאין זה תקנה להקדש בקרבנות ציבור לבקר כשהיא חולין ולסמוך שיקנו אחר כך דצריכים לבקר כשהיא ברשותם דוקא, אבל אם ביקרו כשהבהמה חולין נמי מהני, ואף דביקור חובת הקרבה אין צריך לסמוך אותה להקרבה רק מהני לכ"ע כשהיא חולין ודו"ק היטב בכ"ז. ע"כ.

וכן התפארת ישראל (מסכת קידושין פרק ד בבועז) כותב שהזמן גם הוא פועל על האדם כידוע לחכמי הטבע שכל בריאות הנולדים באביב, יהיה אדם או בהמה או עוף, הוא גוף יפה בריא וחזק יותר מהנולדים בשאר עתי השנה, ואמרו שבאביב כל האדם והברואים הם חזקים יותר מכל שאר עתות השנה, ולכן אז הזמן נאותה לרפואה, ואמציעותו של אביב הוא חודש מאיוס, הוא היותר מסוגל לזה, וכן אמרו חז"ל [שבת קמ"ז ב'] כולוהו שקיינא מדבחא עד עצרתא, ר"ל מפסח עד שבועות, מעלו. ואמרו הטבעיים שבחורף האדם יפה מראה יותר מבשאר עתות השנה. ואולם בבציר יש שפע קנין ועושר וברכה בעולם יותר מבשאר עתות השנה. עי"ש באורך.

ודבר מענין ראיתי שכתב המהרש"א ביבמות (סב:): ע"ד הגמ' שנים עשר אלף זוגות תלמידים היו לו לרבי עקיבא, מגבת עד אנטיפרס, וכולן מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה, וכולם מתו מפסח ועד עצרת. וכותב המהרש"א שמתו דווקא בתקופה זו להורות שמתו בהשגחה כי הוא הזמן ממוצע לבריאות וקרוב לרפואה כדאמרין בשבת כל שקייני טבא בין דיבחא לעצרתא. וא"כ מה שמתו אינו משום מחלה וכדו' אלא רק משום שלא נהגו כבוד זה בזה. [וע"ע בענין זה במש"כ בערך 'כבוד חבירו']

דף קמז:

המנער טליתו בשבת חייב חטאת - כתב החשוקי חמד: שאלה. מי שנתלכלכה מטפחתו בשבת וכבסה במזיד, האם נאסרה לו המטפחת לעולם, כדין המבשל בשבת דאסור לו לעולם. ומה הדין במנער טליתו מהעפר בשבת דחייב חטאת משום ליבון כמבואר במסכת שבת דף קמז ע"ב, ואת"ל דנאסרה לו האם יש לו תיקון להשתמש בה?

תשובה. יעויין בשו"ת רב פעלים (ח"ג סימן טז) שהעלה שהמטפחת אסורה לו לעולם כדין שאר מלאכות, דדמיא לנוטע על דעת שתגדל הנטיעה שקנסוהו לעקור ולא תגדל, כן ה"ה במטפחת שכבסה שדעתו להסיר ממנה אותו לכלוך לעולם כדי להשתמש בה לעולם ראוי לקנסו שלא ישתמש

גליון זה יוצא לאור ע"י 'שיעור הדף היומי' בביהמ"ד אהל תורה רח' הרב יוסף קארו 4 ביתר.

מידי ערב נמסר שיעור בצורה רהוטה ובהירה בשעה 7.00 בערב - שמעו ותחי נפשכם.

כמו"כ מתקיים שיעור 'למשכימי קום' לאחר הנה"ח בביהכנ"ס 'תורת משה מציון' רח' החוזה פינת דרכי איש, ו'למאחרי שבת' בביהמ"ד אהל יששכר רח' המגיד ממועזריטש 144 בשעה 10.35 בערב.

ניתן לקבל גליון זה ע"י בקשה למייל: K0504166339@gmail.com

בכתובת זו ניתן לקבל גם את הגליון היוצא ע"י 'בית מדרש גבוה לכהנים' ללימוד הלכות עבודת ביהמ"ק. לתרומות עבור 'בית מדרש גבוה לכהנים' פנו לטל 0504 166339 או דרך מכשירי נדרים.